

مقدمه

کج رفتاری تخلف عمدی از هنجارهای اجتماعی است. با مطالعه کج رفتاری درک بهتری از نظم اجتماعی به دست می آید و چگونگی سازمان یافتن الگوها و شیوه‌های زندگی کج رفتاران نیز مشخص می شود. کج رفتاری به عنوان یک پدیده اجتماعی حداقل از دو طریق عمده مطالعه شده است: (۱) واقعیاتی عینی و (۲) مسئله‌ای ذهنی.

جامعه‌شناسانی که کج رفتاری را واقعیاتی عینی می‌دانند بر هنجارهای اجتماعی تأکید کرده، هر نوع تخلف از آن را نابهنجار خوانده‌اند. این گروه فرض کرده‌اند که: (۱) جامعه در مورد هنجارها به نوعی وفاق رسیده و تشخیص کج رفتاری از هم‌نوایی کار ساده‌ای است، (۲) کج رفتاری با واکنش رسمی و غیررسمی مواجه می‌شود و (۳) مجازات کج رفتاران موجب همبستگی بیشتر هم‌نویان می‌شود. سؤالات عمده‌ای هم که برای این گروه مطرح شده عبارت‌اند از: (۱) کج رفتاری محصول کدام شرایط اجتماعی-فرهنگی است؟ (۲) چرا کج رفتاری علی‌رغم همه مجازاتها ادامه می‌یابد؟ (۳) چگونه می‌توان کج رفتاری را کاهش داد یا آن را مهار کرد؟

جامعه‌شناسانی که کج رفتاری را مسئله‌ای ذهنی می‌دانند بر تمایز کج رفتاران از هم‌نویان تأکید دارند. این گروه فرض کرده‌اند که: (۱) کنشهای متقابل مردم از طریق نمادهای مشترک انجام می‌شود و مردم از طریق همین تعامل نمادین یکدیگر را گونه‌بندی می‌کنند؛ (۲) کج رفتاری در چهارچوب همین فرایند مشخص می‌شود و انگ کج رفتاری، نمادی است که کسی را از دیگران متمایز و بدنام می‌کند و (۳) مردم براساس این گونه تعاریف با کج رفتاران برخوردهای متفاوتی دارند و کج رفتاران نیز براساس همین تعاریف واکنش نشان می‌دهند. بنابراین مسئله اصلی

این گروه از جامعه‌شناسان پاسخ به سؤالاتی از این قبیل است که: (۱) تحت چه شرایطی، کسی انگک کج رفتار می‌خورد؟ (۲) شخص انگک خورده چگونه نقش کج رفتار را می‌پذیرد؟ (۳) واکنش دیگران به شخص انگک خورده چگونه است؟ و (۴) پیامد این گونه کنشها و واکنشها چیست؟

فصول مختلف این کتاب چگونگی شکل‌گیری فرضیات دو رویکرد فوق را توضیح و به همه سؤالات مطرح شده پاسخ می‌دهد و کاستیهای تبیین هر رویکرد و قوت آن را نیز بیان می‌کنند. البته هیچ پاسخی، کامل و نهایی نیست و حتی رویکردهای جدید نیز با چالشهای مختلفی مواجه خواهند بود.

فصل اول کتاب شامل کلیات و فصل دوم شرح مفصلی است از انواع عمده تعاریف و نظریه‌های مطرح در حوزه جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی که به عنوان اجزاء دو پارادایم اثبات‌گرا و برساخت‌گرا مطرح و معرفی شده‌اند. فصلهای سوم تا ششم به طرح موارد خاص کج‌رفتاریهای اجتماعی اختصاص یافته است. در فصل سوم انواع کج‌رفتاریهای اقتصادی یقه‌سفیدان و دون‌پایگان مانند کج‌رفتاریهای اقتصادی سازمانی، شغلی، انواع سرقت و جرایم سازمان‌یافته و مافیایی مطرح شده است. فصل چهارم به طیف انواع خشونت شامل انواع قتل و خشونت خانوادگی پرداخته است. فصل پنجم به طرح فرایند خودکشی، ریشه‌ها و پیامدهای آن اختصاص دارد. در فصل ششم اعتیاد به مواد مخدر و الکل، دامنه سوء مصرف این مواد و پیامدهای آن مطرح شده است. فصل هفتم به طرح چالشهای فراروی نظام کنترل اجتماعی پرداخته است. سرانجام در فصل هشتم موضوع ارتباط هنجار، نظم و سرمایه اجتماعی مطرح شده است.

امید است مجموعه حاضر مورد توجه و استفاده دانشجویان، استادان، پژوهشگران و دست‌اندرکاران امور اجرای قوانین و نظام کنترل اجتماعی و همچنین امور حمایتی و بازتوانی در جامعه قرار گیرد و هر نوع نقد و اصلاحی با مؤلف در میان گذاشته شود.